

DE CAVALERIE VAN DE GARDE TIJDENS HET KONINKRIJK HOLLAND 1806 - 1810

door Dr. F. G. de Wilde

Evenals dat bij de Infanterie van de Garde het geval was, werd de geschiedenis van de Garde-Cavalerie gekenmerkt door een vrijwel ononderbroken reeks van decreten en besluiten betreffende de organisatie, kleding en uitrusting.

Gedurende de vier jaar van het bestaan van het Koninkrijk Holland is de organisatie van de Cavalerie van de Garde wel tien maal gewijzigd met als langste tussenpoze, een periode van ongeveer dertien maanden tussen *augustus* 1808 en *september* 1809.

Bij zijn intrede in ons land begon Lodewijk Napoleon de bestaande Cavalerie van de Lijfgarde van de raadpensionaris, één escadron dragonders of grenadiers te paard en één compagnie huzaren, uit te breiden tot een regiment van vijf escadrons. Hiervan waren het 1e en 5e escadron huzaren en de overige drie escadrons grenadiers te paard. Twee maanden later werd het regiment gesplitst in twee afzonderlijke regimenten met behoud van de oorspronkelijke sterkte.

Op *1 maart* 1807 werd de Garde opnieuw gereorganiseerd, waarbij de grenadiers te paard tot kurassiers werden omgevormd en wel tot een regiment van twee escadrons. De huzaren vormden nu een regiment van drie escadrons.

Op *7 oktober* van hetzelfde jaar maakt men er één enkel regiment huzaren van. De overtollige manschappen gaan de eerste escadrons uitmaken van het 2e en 3e regiment huzaren. Blijkbaar had de koning spijt van dit besluit, want nog geen twee maanden later, op *5 december* 1807, vaardigt hij een decreet uit, waarbij het regiment Garde te paard gaat bestaan uit één escadron huzaren en twee escadrons kurassiers.

In *augustus* 1808 wordt het zelfs een regiment uitsluitend bestaande uit kurassiers.

Tot *27 september* 1809 is er nu een rustpauze in de reeks van reorganisaties. Alleen wordt op *29 april* 1809 het 3e regiment huzaren wegens het goede gedrag van het regiment tijdens de krijgsverrichtingen in Spanje in de Garde opgenomen onder de benaming van regiment huzaren van de Garde van den Koning.

Aangezien het regiment in Spanje bleef, kon Lodewijk Napoleon zijn verlangen naar het bezit van een regiment huzaren bij zijn Garde niet anders bevredigen dan door een 4e escadron, bestaande uit huzaren, aan het regiment kurassiers van de Garde toe te voegen. Het zou dan de elite van het regiment uitmaken.

Kort daarop, *12 oktober* 1809, wordt besloten dat het regiment naar mate de vervullingen tot huzaren zal worden geformeerd onder de benaming van regiment Garde te paard. Het behoudt de sterkte van vier escadrons. De huzaren van de Garde - het voormalige 3e regiment huzaren - worden nu de 2e afdeling van het regiment Garde te paard genoemd.

Aldus was de organisatie toen het regiment *in 1810* bij de Franse Keizerlijke Garde werd ingelijfd om later daarvan het 2e regiment Cheveaulégers-Lanciers, beter bekend als de "Rode Lanciers", te vormen.

Krijgsbedrijven

Aan oorlogshandelingen hebben de oorspronkelijke korpsen van de Garde-Cavalerie niet deelgenomen. Wel volgden zij, evenals de Infanterie van de Garde, de koning toen hij voor korte tijd het commando van het Noorderleger, opererend in Duitsland, op zich nam. Deze periode was slechts van korte duur en bestond slechts uit wachtdienst bij het hoofdkwartier van de koning.

Alleen het 3e regiment huzaren maakte de veldtocht van *1807* in Zweeds Pommeren, Pruisen en Polen mee. Het was o.a. tegenwoordig bij het beleg van Stralsund (*juli en augustus 1807*). In *september* daaraanvolgend keerde het regiment naar Holland terug om in *augustus 1808* naar Spanje te worden gezonden als deel van de Hollandsche Brigade onder bevel van Chassé.

Hier onderscheidde het zich vooral bij Ciudad Real, *27 maart 1809*.

Waarschijnlijk naar aanleiding van dit wapenfeit werd het regiment in de Garde opgenomen (decreet van *29 april 1809*). Het regiment bleef echter in Spanje, alleen bevond zich een depot van 53 man in Holland toen de Garde bij het Franse Leger werd ingelijfd.

Uniformen

Gezien de vele veranderingen in organisatie, zal het de lezer duidelijk zijn, dat de uniformeringsgeschiedenis van de Cavalerie van de Garde nog ingewikkelder is dan die van de Infanterie.

In een vorig artikel ("*Armamentaria*" 5) hebben wij gezien, dat de uniformen van de Garde-korpsen zich hebben ontwikkeld, uitgaande van die van de Garde van de raadpensionaris, vastgesteld bij de besluiten van *31 juli* en *3 augustus 1805*. Wij zullen daarom eerst deze uniformen beschrijven om daarna de evolutie er van te volgen tot aan de inlijving in *1810*.

Grenadiers te paard

De dragonders of grenadiers te paard van de Lijfgarde van de raadpensionaris, kregen bij hun oprichting de volgende uniformen:

- *Beremuts* met gele vangsnoeren, witte pluim met rode top en koperen stormbanden.
- *Collet* (een rok met korte panden) van wit laken met rode kraag, opslagen, borstkleppen en biezen.

Evenals bij de grenadiers van de Garde waren de kraag, opslagen, borstkleppen enz. versierd met een dertigtal gele lissen met kwastjes.

De verdeling was als volgt:

- 4 op de kraag,
- 14 op de borstkleppen,
- 6 op de opslagen,
- 6 op de zakkleppen.

De korte opgeslagen panden waren afgezet met rood galon. Verder rode epauletten.

- *Vest* van geel laken.
- *Pantalon* van wit laken.

- *Ruiterlaarzen*, hoog, met ijzeren sporen.
- *Handschoenen* met kappen, van wit leer.
- *Mantel*, wit, met rode kraag.

Voor dagelijkse en staltenue werd een witte stalmuts met geel galon, dito tressen en kwast, een witte stalbuis met rode kraag en een grijs-lakense rijbroek met leren bezetsel gedragen.

Voor de onderofficieren waren de lissen en kwastjes op de collet van gouden galon, de epauletten goud.

In daagse tenue droegen zij een donkerblauwe frak met rode uitmonstering en gouden galons.

De trompetters waren, evenals de tamboers en muzikanten van de Garde te voet, in het rood gekleed met zwarte uitmonstering, lissen en kwasten als bij de onderofficieren; zwaluwnesten in plaats van epauletten. Voor kleine tenue een frak als voor de onderofficieren.

De officieren waren gekleed als de troep, doch de lissen in de vorm van in goud geborduurde palmtakken, de panden afgezet met breed gouden galon. Epauletten en vangsnoeren van goud. In dagelijkse tenue een donkerblauwe frak.

Bewapening

Deze bestond uit een rechte ijzeren sabel, met koperen garnituur voor het kader en een karabijn. Het witte leerwerk werd gekruist gedragen; de karabijnriem over de linker- en de patroontasbandelier over de rechterschouder. De sabelkoppel om het middel.

Op de zwarte patroontas de letters L G (Lijf-Garde) in geel koper.

Het paardetuig bestond uit een schabrak en holsterkappen van rood laken met gele galons. In de achterpunten van de schabrak en op de holsterkappen de initialen L G in geel geborduurd. Bij de officieren waren de galons van goud.

Ondanks deze vrij uitvoerige beschrijving kunnen wij ons moeilijk een nauwkeurig beeld van deze uniformen vormen.

De gouaches van J.J. Geenaert, die vrijwel onze enige getekende bron zijn, werden kennelijk niet naar het leven getekend en geven ons helaas niet alle gewenste details. De aquarellen van J.A. Langendijk verschaffen ons wel enige aanvullende bijzonderheden, maar wij moeten het oeuvre van deze tekenaar altijd met een zekere reserve beschouwen.

Toch moet er een grond van juistheid zijn in de tekening, waarop hij een officier van achteren afbeeldt met een patroontas van rood leer, met daarop in goud de al eerder vermelde initialen L G.

Omtrent de hoogte van de beremuts is er geen overeenstemming tussen Geenaert en Langendijk. Bij de eerste is deze vrij laag - zo ongeveer als een huzarenkolbak -, terwijl Langendijk een aanzienlijk hogere muts tekent, meer in de vorm van een grenadiersmuts.

Ondanks onze bezwaren tegen Langendijk's onnauwkeurigheid zouden wij in dit geval meer waarde willen hechten aan zijn versie dan aan die van Geenaert, omdat de door Langendijk getekende beremuts meer in overeenstemming is met het begrip "grenadiers te paard".

Ook de series van Geenaert van 1806 en 1807 geven duidelijk een grenadiersmuts weer in de trant van de grenadiers van de Garde-Infanterie.

Het eerste jaar van het koningschap van Lodewijk Napoleon bracht betrekkelijk weinig verandering in het bestaande uniform. De uitmonstering werd karmozijnrood in plaats van scharlakenrood. Verder verdwenen - op papier tenminste - de lissen en kwastjes, doch die

werden spoedig weer in ere hersteld. De epauletten moesten plaats maken voor gele nestels op de rechterschouder met als tegenstuk een klaverblad van geel koord op de linkerschouder. De pluim op de beremuts werd rood in plaats van wit met rode top.

Vest en pantalon waren nu beide van wit laken; het leerwerk en de handschoenen thans van geel leer (*zie afb. 1*).

Bij de officieren waren de lissen van goud galon met kwastjes van dunne torsade, de nestels voor een kwart gedeelte van goud en voor de rest van zijde. Dit laatste om de rok niet te beschadigen. Op de linkerschouder droegen zij in plaats van een klaverblad een epaulet volgens hun rang.

Kurassiers zonder kurassen

De reorganisatie van *1 maart 1807* veranderde de grenadiers te paard in kurassiers, doch er werd bepaald dat de beremutsen pas door helmen zouden worden vervangen als het korps kurassen zou krijgen. Het is begrijpelijk, dat deze laatste niet in enkele weken of maanden zouden kunnen zijn vervaardigd.

Hoewel het nergens uitdrukkelijk wordt vermeld, schijnt de transformatie in kurassiers pas in de eerste helft van 1808 zijn beslag te hebben gekregen. In de naam- en ranglijst van de officieren van 1808 komen helmen en kurassen voor het eerst in de korte uniformbeschrijving voor.

Ook in de prachtige serie aquarellen in het Koninklijk Huisarchief - die met vrij grote zekerheid in het begin van *1808* moet zijn ontstaan - komt een kurassier te voet met helm, doch zonder kuras, voor. Een tweede aquarel stelt echter een kurassier-officier te paard met helm en kuras voor.

De eerste aquarel vinden wij als *afbeelding 2* in kleur gereproduceerd. Op een enkel ondergeschikt detail na, is deze gelijk aan de grenadier te paard uit de serie van Geenaert van *1806/07*, alleen de beremuts is vervangen door de helm.

Er is nog een variatie van de aquarel (*afb. 2*) bekend, waarop de kurassier in plaats van de nestels een paar rode epauletten draagt. Waarschijnlijk heeft deze verandering plaats gevonden toen de kurassen werden gedragen, immers de nestels zijn moeilijk op een kuras vast te maken.

Door verschillende Franse uniformkundigen is wel eens de stelling geponeerd, dat het regiment nimmer kurassen heeft gedragen. Een tweetal decreten wijzen er op dat zulks wel het geval is geweest.

- *29 november 1808*

"Bij escortes zullen geen kurassen worden gedragen"

- *12 oktober 1809*

"Het gehele regiment zal worden gekleed in de kleine tenue van de lijfwacht te paard enz.

De kurassen zullen aan het 2e regiment kurassiers worden gegeven"

Dumonceau beschrijft in zijn memoires het kurassiers-uniform en vermeldt daarbij o.a., dat de helm en het kuras van de officieren waren versierd met vergulde arabesken.

Het meest overtuigende bewijs vinden wij echter in een portret van de ritmeester der Gardes-kurassiers Abraham Calkoen, geschilderd door Johan Hari (*afb. 3*). Abraham Calkoen werd *11 december 1808* als ritmeester geplaatst bij het regiment kurassiers van de Garde en werd

op 27 september 1809 overgeplaatst als 1e schildknaap met de rang van ritmeester bij de lijfwacht te paard. Hierdoor is het portret vrij nauwkeurig te dateren.

Het uniform is als volgt:

- Witte *rok* met karmozijnrode gesloten kraag, waarop aan weerszijden een tweetal lissen van goudgalon met kwastjes van dunne franje. Deze lissen zijn volkomen gelijk aan die op de rok van een officier van de jagers van de Garde, die in het Nederlands Legermuseum aanwezig is (zie "Armamentaria" 5).
- Onder de witleren *handschoenen* met stijve kappen is de opslag van karmozijnrode stof nog juist zichtbaar.
- De *epauletten* zijn van gouden torsaden, overeenkomstig met de rang van ritmeester.
- De *kuras is* van gepolijst staal met een karmozijnrode voering, die langs de randen nog juist zichtbaar is. De versiering bestaat aan de voorzijde uit een tweetal Medusa hoofden, één boven bij de hals en één aan de onderzijde van het kuras. De verguld metalen knoppen zijn omgeven door guirlandes van eike- en lauwertakken, eveneens van verguld metaal.
- De *schouderriemen* zijn belegd met geschulpte plaatjes en versierd met leeuwepoppen aan de uiteinden, de gaten van de sluiting zijn omgeven door kransen zoals op het kuras. Dit alles van verguld metaal. De uiteinden van de riemen zijn van rood leer, versierd met een rand en bladranken van gouden borduursel.
- De *gordelriem* is eveneens van rood leer met een dergelijke versiering.
- Het *gevest* van de sabel is van verguld metaal.

Aan de gedenkschriften van Dumonceau ontlene wij nog de volgende details betreffende het kleine tenue van de officieren

- Donkerblauwe *rok* met één rij vergulde knopen en rode biezen.
- Donkerblauwe *pantalon*.
- Hoge *laarzen*.
- Gouden nestels.

Bij dit uniform werd de tweepuntige militaire hoed, en als bewapening een degen gedragen. Bovendien beschrijft hij hoe in het begin van 1809 proeven werden genomen met een donkerblauw uniform met rode kraag, borstkleppen en opslagen. Het ontwerp bleek echter niet in de smaak te vallen en het bleef bij een proefneming.

Paardetuig en bewapening

De grenadiers te paard en de kurassiers van de Garde hadden hun paardetuig naar het voorbeeld van de Franse zware cavalerie:

- Frans *zadel* met holsterkappen en schabrak van karmozijnrood laken, omboord met gele galons.
- Vierkante *mantelzak* van dezelfde kleur met geel galon om de zijanten, die bovendien waren versierd met een gele granaat:

Volgens de voorschriften van 1806 was er nog een zadeldek van wit schapevel, doch dit verviel bij de bepalingen van 1 maart 1807. Toom en bit naar Frans model.

De officieren hadden om de schabrak een breed en een smal gouden galon; in de achterpunten een gouden granaat. De holsterkappen waren omgeven door gouden franje en een smal

gouden galon. De bewapening bestond uit een rechte sabel met een kling van 33 duim lang en twee holsterpistolen.

In 1807 werd een serie nieuwe modellen voor de wapens van de cavalerie beschreven. De kurassiers van de Garde ontvingen daarbij een sabel naar het model van de zware Cavalerie van de Keizerlijke Garde: geelkoperen gevest met drie zijbeugels en een granaat, de kling een weinig gebogen en een schede met koperen beslag.

Het schijnt echter dat deze nieuwe sabels eerst in 1809 zijn uitgereikt. Dit wordt bevestigd door het feit, dat op de aquarel uit het Koninklijk Huisarchief, welke ongetwijfeld uit 1808 stamt, nog een rechte sabel met ijzeren schede voorkomt.

Ook voor de pistolen was in 1807 een nieuw model gekozen. Het leerwerk was volgens de gouaches van Geenaert geel, later in 1808 volgens de aquarel uit het Koninklijk Huisarchief wit. Volgens het decreet van 1 maart 1807 zou de patroentas zijn versierd met een koperen plaat met een leeuw er op. Hiervan is tot nu toe geen afbeelding bekend, maar het is zeer goed mogelijk dat deze plaat ruitvormig was, zoals bij de grenadiers van de Garde te voet.

Een ingrijpende uniformverandering

Met het decreet van 12 oktober 1809 kwam er een einde aan het witte uniform. Het gehele regiment zou nu een huzarenuniform krijgen en wel voorlopig slechts het kleine uniform, bestaande uit:

- een scharlakenrode *rok* met spits aflopende borstkleppen, naar de snit van de jagers te voet. De uitmonstering zou bestaan uit een donkerblauwe kraag, opslagen en biezen;
- hierbij een scharlakenrode *pantalon* met gele galons.

Dat deze uniformverandering niet zo maar in eens is voltrokken, blijkt wel uit het feit, dat er pas op 26 januari 1810 een somma van niet minder dan f 200.000,-- werd aangevraagd om twee escadrons in het nieuwe uniform te kleden. De aanvraag werd echter door de minister van oorlog in beraad gehouden "*tot aan de terugkomst van Z.M.*".

Op 26 maart daaraanvolgend werd bepaald dat het nieuwe uniform slechts zou worden uitgereikt bij vervangingen. Toch schijnt de vernieuwing toen vrij snel haar beslag te hebben gehad. Dumonceau bericht ons tenminste, dat in mei 1810 het regiment voor het grootste deel in het rode uniform was gekleed. Dit wordt bevestigd in het rapport, dat de Comte Daru na een inspectie van 9 augustus 1810 opmaakte.

Hij schrijft daarin:

"Régiment de Hussards.

Les hommes sont beaux. Le régiment n'a pas encore l'uniforme à la hussarde c'est à dire le péliste et le dolman.

Le vêtement actuel est un habit écarlate avec collet, revers et parements du même couleur, culotte à la hongroise écarlate. Cet habillement est en bon état, mais il y a 53 hommes d'un autre régiment qui n'ont pas encore l'uniforme de celui-ci. Les schakos ne sont pas uniformes.

Les cheveux sont bien et pansés à merveille, quelques-uns trop grands parce que ce corps était antérieurement un régiment de cuirassiers. Les schabraques sont neuves en drap bleu

Complet 982. Effectif 972. Présents 734".

Uit dit rapport blijkt dus tevens dat het kleine uniform iets anders is uitgevallen dan oorspronkelijk in het decreet is beschreven, nl. dat de kraag en opslagen niet blauw, maar van de kleur van de rok zijn.

De 53 manschappen van een ander regiment zullen waarschijnlijk wel afkomstig zijn geweest van het depot van de huzaren van de Garde (het voormalige 3e regiment huzaren).

Huzaren van de Garde

De beschrijving van de eerste *uniformen* van de huzaren van de Garde is te vinden in de decreten van *31 juli* en *3 augustus 1805*.

- *Kolbak* met gele *vang snoer*, rode zak met gele galon en kwast, witte pluim met rode top.
Voor uitgaanstenue ,de z.g. "tenue de ville", een hoed met dezelfde pluim als hierboven beschreven.
- *Dolman* van scharlakenrood laken met zwarte kraag en opslagen, gele tressen en galons, koperen knopen.
- Lichtblauwe *huzarensjerp* met gele schuivers.
- Scharlakenrood *vest* met gele galons en tressen, koperen knopen.
- *Pels* van wit laken met gele tressen en koperen knopen, randen van zwart berevel.
- *Pantalon* van wit laken met gele galons op de buitennaden en aan de voorzijde op de dijen een z.g. Hongaarse knoop van geel galon.

Voor de onderofficieren waren alle tressen en galons van gouddraad. Lichtblauwe manteljas met rode kraag. Handschoenen van schapeleer met stijve kappen.

Huzaren-laarzen met koperen sporen; leerwerk als bij de dragonders van de Garde.

Voor dagelijkse of staltenue een witte stalbuis met rode kraag, witte stalmut met geel galon en kwast, benevens een lichtblauwe rijbroek met leer bezet en met geel galon op de buitennaden.

De bewapening als volgt:

- Kromme *huzarensabel*; sabeltas met rood laken bekleed en versierd met een galon van geel kemelhaar en op het blad een bundel van zeven pijlen in wit geborduurd en samenge bonden door een lichtblauw lint. Hierboven in geel geborduurd de initialen L G binnen een ovale krans van geel borduursel.
- *Schabrak* van rood laken met een breed en een smal geel galon. In de achterpunten de pijlenbundel, zoals op de sabeltas; in de voorpunten de initialen L G.
- Lichtblauwe *mantelzak* met geel galon en dito rozet op de zijkanten.

De trompetters waren geheel in het scharlakenrood gekleed, dolman, pels en pantalon, alles uitgemonsterd met gouddraad, zoals bij de onderofficieren. Voor het kleine tenue een donkerblauwe frak met rode uitmonstering en gouden galons.

Hoewel in de bovenaangehaalde decreten over de uniformen van de officieren niets wordt gezegd, kunnen wij gevoeglijk aannemen dat zij waren gekleed als de manschappen, doch met alle tressen en galons van goud.

Dit zien wij tenminste op een helaas verloren gegane gouache uit de kollektie Hogerwaard, die destijds aanwezig was in het Krijgsgeschiedkundig Archief van de Generale Staf te Den Haag. Uit deze tekening blijkt ook, dat de huzarensjerp voor de officieren van gouddraad was met lichtblauwe knopen of schuivers. De patroontasbandelier was van goudgalon op een ondergrond van zwart leer. De schabrakken waren ook wat rijker versierd dan die van de

manschappen, nl. de rode schabrak was met een dubbel gouden galon omgeven, terwijl daarbinnen nog een geschulpte rand van figuurtres kwam. In de voorpunten waren de initialen L G in goud geborduurd, de pijlenbundel in de achterpunten was van zilverborduurzel. Dezelfde uitvoering van deze motieven kwam ook op de sabeltas voor. Het paardetuig was van zwart leer, rijk versierd met verguld metalen sterren.

Het eerste jaar van het Koninkrijk

Het bovenomschreven eerste uniform werd in het eerste jaar van het bestaan van het Koninkrijk Holland weinig gewijzigd. Uit een gouache van Geenaert uit de jaren 1806/'07, aanwezig in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, blijkt dat de kraag en opslagen van de dolman lichtblauw in plaats van zwart zijn geworden; de huzarensjerp lichtblauw met witte schuivers.

De witte pantalon heeft plaats gemaakt voor een rode, die rijk is versierd met gele galons en figuurtres. De witte handschoenen hebben nu kappen. Over het paardetuig van deze eerste jaren is niets bekend. Waarschijnlijk is de schabrak rood gebleven met gele galons. Mogelijk zijn de initialen L G en de pijlenbundels verdwenen en vervangen door een gekroonde L.

1 Maart 1807 brengt een volkomen nieuwe uniformering. Al bleef het grondtype van de huzarendracht hetzelfde, de kleuren werden grondig gewijzigd. Dolman en pantalon werden nu donkerblauw, de eerste met rode kraag en opslagen.

De tressen en galons bleven geel. De pels werd nu echter scharlakenrood met zwarte bontranden en gele tressen. De huzarensjerp was nu donkerblauw met lichtblauwe schuivers, cordons en kwasten. De kolbak was gebleven zoals hij was, met witte pluim, rode zak met gele galons en kwast, gele vangsnoren.

De Hongaarse knopen op de voorzijde van de pantalon zijn iets rijker met figuurtres versierd. De bewapening is dezelfde gebleven. Wel wordt een nieuw model sabel beschreven met geelkoperen gevest zonder zijbeugels, de greep met draad omwoeld, kromme kling. De schede is voorzien van geelkoperen beslag. Het is echter de vraag of deze sabels ooit in gebruik zijn genomen. Voordat er voldoende tijd was geweest om deze wapens in massa aan te maken, waren de huzaren al weer van het toneel¹ verdwenen en omgezet in kurassiers. De sabeltas was van rood laken, met geel galon omboord, op het blad een L met kroon. De schabrak is van rood laken met gele galons met daarbinnen nog een versiering van gele figuurtres; in de achterpunten een gekroonde L in geel (*afb. 4*).

Voor de officieren was alle treswerk en het galon in goud, de huzarensjerp donkerblauw en goud.

Omtrent de kleding van de trompetters is niets met zekerheid bekend. De bijzonderheden van de uniformen van de onderofficieren kennen wij van een aquarel, voorstellende de opperwachtmeester Willem Nolle, aanwezig in de kollektie van ons museum (*afb. 5*). De bontranden om de pels zijn van bruin vossebont. Een dergelijke luxe komt ook vaak voor bij verschillende Franse huzarenregimenten uit dit tijdvak.

Op de ondermouwen van dolman en pels bevinden zich dubbele gouden chevrons, de rangdistinctieven van opperwachtmeester, terwijl op de linkerbovenmouw van de pels nog dubbele gouden chevrons als onderscheiding voor 12-jarige dienst prijken. Ongetwijfeld zullen deze ook op de dolman aanwezig zijn.

De huzaren-laarzen hebben - in tegenstelling met de gouaches van Geenaert - gele (of gouden) galons met kwastjes om de bovenranden. De sabeltas is zwart met een gekroonde L

van geel metaal. Op de aquarel is het blad rood gekleurd, terwijl de rand zwart is gebleven. Aangezien dit aan schrijver dezes hoogst onwaarschijnlijk voorkwam, werd de aquarel nog eens nauwkeurig met een sterke loupe onderzocht, waarbij bleek dat de rode kleur later op een geheel zwarte ondergrond is aangebracht. Ik meen hierin een poging te zien om in tweede instantie de sabeltas voor groot tenue af te beelden. Deze was immers met rood laken overtrokken en met geel galon omboord, terwijl de gekroonde L in geel was geborduurd. De schabrak is ook hier van rood laken met gele versiering. De rand is echter van geel galon of laken met een duidelijke kartelrand, hetgeen op de andere reeds genoemde documenten niet voorkomt. De L met kroon in de achterpunten is veel rijker versierd met figuurtres dan op de andere gouaches. Het is mogelijk, dat dit een distinctief van onderofficieren was. Nolle draagt op dit portret de eerder beschreven huzarensabel, model 1807.

Hoe lang dit donkerblauwe huzaren-uniform nog is gedragen, kan niet met zekerheid worden gezegd. Officieel betekende het decreet van 3 augustus 1808, waarbij het laatste escadron huzaren in kurassiers werd veranderd, het einde van de Garde-huzaren. De ervaring heeft ons echter geleerd, dat uniformveranderingen niet van de ene op de andere dag zijn voltrokken.

Een nieuw regiment huzaren van de Garde

Het uitstekende gedrag van het 3e regiment huzaren tijdens de veldtocht in Spanje, bracht Lodewijk Napoleon op het idee dit korps aan zijn Garde toe te voegen. Op dat moment - 29 april 1809 - waren er geen huzaren meer bij de Garde en zo kon de koning, die nu eenmaal een zwak voor deze wapensoort had, een nieuw huzaren-regiment aan zijn Garde toevoegen. Het regiment was bij decreet van 17 september 1806 gevormd uit het voormalige regiment dragonders.

Het ontving daarbij het navolgende uniform (*afb. 6*):

- Hemelsblauwe *dolman* met scharlakenrode kraag en opslagen, gele galons en tressen, koperen knopen.
- *Pels* van dezelfde kleur, met zwart bontwerk en gele tressen.
- Hemelsblauwe *pantalon* met gele galons.
- Rood *vest*, eveneens met gele uitmonstering.
- Ook de *manteljas* was hemelsblauw.
- Zwarte *schako* met zwarte cocarde, zwarte pluim en gele vangsnieren. Aan de voorzijde het regimentsnummer in geel koper.

Voor de officieren waren de tressen en galons van goud, het bont van de pels van grijs astrakan, de huzarensjerp bestond voor tweederde uit gouddraad en voor eenderde uit blauwe zijde. De pluim op de schako was voor de officieren van de staf van het regiment voor viervijfde deel wit, het onderste vijfde gedeelte zwart; voor de overige officieren was het juist omgekeerd, zwart met witte basis.

De patroentas was waarschijnlijk van rood leer, versierd met de leeuw van het rijkswapen in verguld metaal; de bandelier van rood leer, bezet met goudgalon.

Volgens het decreet van 13 februari 1807 zouden de officieren op de sabeltas in grote tenue het Koninklijk wapen geborduurd dragen. In kleine tenue zou de sabeltas van zwart leer zijn met het regimentsnummer en daarboven de kroon van geel metaal.

Deze beschrijvingen zijn nogal vaag en laten verschillende vraagpunten open. Was de sabeltas voor grote tenue bekleed met rood of met zwart laken? Was het borduursel in goud of in natuurlijke kleuren? Aangezien er geen echte stukken uit die tijd bewaard zijn gebleven en

geen officiersportretten te voeten uit bekend zijn, moeten wij op al deze vragen het antwoord schuldig blijven.

Het dagelijkse en kleine tenue voor de officieren bestond uit een z.g. frak "à la hussarde", dat wil zeggen met puntig toelopende borstkleppen en puntige opslagen van hemelsblauw laken met rode kraag en opslagen. Het museum beschikt over een dergelijke frak, toebehoord hebbende aan de luitenant Jean Doyen van het regiment.

Het merkwaardige aan deze frak is, dat de borstkleppen aan de bovenzijde rond zijn gesneden en niet met een z.g. driekop, zoals gebruikelijk was. Verder ontbreken langs deze borstkleppen en langs de opslagen en panden de biezen, die normaliter rood zouden moeten zijn. De knopen zijn kleine bolle knoopjes van verguld koper.

Bij deze frak was het gebruikelijk om de militaire tweepuntige steekhoed te dragen. Deze had tot enige versiering de zwarte cocarde met een gouden lis. Deze laatste was voor hoofdofficieren van dikke, en voor de subalterne officieren van dunne gouden koorden vervaardigd, waarbij de middelste rijen kunstig in elkaar waren gedraaid.

De hierboven beschreven huzarenuniform is, zoals gebruikelijk is, niet terstond ingevoerd. Tijdens de veldtocht in Duitsland van 1806 en 1807 bleef het regiment gekleed in de oude uniformen van de dragonders van het Bataafse Leger.

De tekeningen van Christoffel Suhr, de in de uniformkunde zo bekende "burger van Hamburg", leveren hiervoor het bewijs. Aangezien het regiment in Spanje wel het huzarenuniform droeg, kan men gevoeglijk aannemen dat het tijdens het verblijf in het vaderland - tussen *september 1807* en *augustus 1808* - de nieuwe uniformen heeft gekregen.

De overgang naar de Garde bracht slechts geringe veranderingen in het uniform met zich mee. Alleen werd op de schako en op de sabeltas het regimentsnummer vervangen door een gekroonde L.

Een decreet van *16 juni 1810*, een der laatste die door de koning zijn uitgevaardigd, stelt duidelijk vast dat het regiment het lichtblauwe uniform behoudt. Dit gold tevens voor het depot dat zich in Holland bevond. Een bevestiging hiervoor vinden wij in het reeds eerder geciteerde rapport van Comte Daru.

ICONOGRAFIE

Garde dragonders of grenadiers te paard

1805	J. J. Geenaert Anoniem	"Garde Dragonder te Paard", gouache. "Officier van de Garde Dragonders", gouache. <i>Beide destijds in het Krijgsgeschiedkundig Archief te Den Haag.</i>
1806	J.A. Langendijk J.A. Langendijk	"Grenadier te Paard en Officier in Rijbroek", aquarel <i>Atlas van Stolk te Rotterdam.</i> "Grenadier te Paard en Officier in grote tenue", aquarel <i>kollektie Dr. J. v.d. Hoeve.</i>
1807	J. J. Geenaert Voltz	"Koninklijke Gardes Grenadiers te Paard", gouache <i>Koninklijke Bibliotheek te Brussel.</i> <i>(Serie Hertzberg).</i> "Nederlandse Zware Cavalerie", gekleurde gravure <i>kollektie Nederlands Leger- en Wapenmuseum te Leiden.</i>

Kurassiers

1808	Anoniem	"Kurassier van de Garde", aquarel Kon. Huisarchief te Den Haag.
"Idem", variant met rode epauletten.
"Officier van de Kurassiers van de Garde", aquarel Kon. Huisarchief.
1809	J.A. Langendijk	"Officier van de Garde-Kurassiers en Officier van het 9 ^e Regt. Infanterie van Linie met een dame", aquarel.
1809	J. Hari	Portret van de "Ritmeester Abraham Calkoen", olieverf.

Garde huzaren

1805	Anoniem	"Officier van de Garde Huzaren", gouache. Destijd in Krijgsgeschiedkundig Archief te Den Haag.
	Anoniem	"Huzaar in Pels te Paard", aquarel. Destijds in Krijgsgesch.k. Archief.
1806	J. J. Geenaert	"Koninklijke Gardes Huzaaren, het Eerste Regiment", gouache Koninklijke Bibliotheek te Brussel.
1807	J. J. Geenaert	"Huzaar in de nieuwe blauwe uniform", ", gouache koll.Ned.Leger- en Wapenen.
1807/'08	Anoniem	Portret "Opperwachtmeester Willem Nolle", aquarel koll.Ned.L.en W.
1806/'07	Voltz	(Serie Hertzberg).
"Koninklijke Nederlandse Huzaren ", gekleurde gravure kollektie Nederlands Leger- en Wapenmuseum.

3e Regiment huzaren (vanaf 1809 huzaren van de Garde van den koning)

1806/'07	Voltz	(Serie Hertzberg).
"Koninklijke Nederlandse Huzaren".
1808	Anoniem	"Huzaar in Pels", aquarel Kon.Huisarch.
	Anoniem	Portret "Carel Adam, Graaf van Bylandt, Ritmeester", miniatuur, familiebezit.

In deze iconografie zijn een tweetal aquarellen van J.A. Langendijk, voorstellende officieren en manschappen van de Garde-Huzaren uit het Rijksprentenkabinet te Amsterdam, niet opgenomen, omdat deze zoveel afwijkingen tonen van het gangbare beeld van dit korps, dat de iconografische waarde van deze aquarellen zeer aanvechtbaar is.

SUMMARY

Organisation

The nucleus of the Royal Guards of Louis Napoleon was formed by the guards, raised in 1805 for the "raadpensionaris", the head of the State, of the Batavian Republic.

The cavalry of these Guards consisted of one troop of dragoons or horse-grenadiers and one company of hussars.

Soon after the ascension to the throne the king augmented the cavalry of his guards to two regiments, one of horse-grenadiers of these troops and one of hussars of two troops.

After many minor changes in the organisation the horsegrenadiers were transformed into cuirassiers. The hussars too were converted into cuirassiers in *August 1808*. In *April 1809* the 3rd hussars, having distinguished themselves during the campaign in Spain, were incorporated into the Royal Guards as "Hussars of the Guards of the King". In the same year the king in a change of mood reorganised his cuirassiers into a regiment of Horse Guards that in fact was a hussar regiment.

Uniforms

The first uniforms of the dragoons or horse-grenadiers were:

- a white, short-tailed *coat* with scarlet facings and 30 yellow tasselled loops on the collar, lapels, cuffs and pocket-flaps. Red epaulettes.
- white *breeches* and high *jack-boots*.
- black *fur cap* with yellow cords and tassels, white plume with a red top.

The trumpeters wore scarlet coats with black facings and yellow loops.

The officer wore gold embroidered loops and gold lace on the coat.

The horse furniture consisted of a scarlet schabraque and holster-caps with yellow lace. In the hind corners and on the holster-caps the initials L G ("Lijf-Garde").

In the first year of the reign of Louis Napoleon the scarlet color of the facings was changed into crimson. The *fur caps* became taller in the style of a grenadiers bearskin.

The cords and tassels remained yellow but the white plume was replaced by a red one.

The transformation into cuirassiers was only marked by the replacement of the bearskin for a helmet in the style of the French cuirassiers. Some time later the regiment received cuirasses.

In *1805* the hussars wore:

- scarlet *hussar-jackets* with black collar and cuffs, yellow braid and lace, white pelisse with black fur and yellow braid.
- white *pantaloon*s and Hessian *boots*.
- black *busby* with scarlet bag, white plume with a red top, yellow cords and tassels.

The trumpeters were dressed in scarlet jackets, pelisses and pantaloons.

The horse furniture: as for the horse-grenadiers just in hussar style.

In *1806* only minor changes in uniform were ordered. The facings were changed into light blue, the plumes of the busbies into white ones.

1807 brought an entirely new hussar uniform: dark blue jacket and pantaloons, the former with scarlet facings, yellow lace and braid. Scarlet pelisse with black fur and yellow braid.

The new regiment of hussars of the Guards (ex 3rd hussars) had about the same uniform, the color being sky blue with scarlet facings and yellow lace. Instead of a busby a black shako with yellow cords and black plume. On the shako and other accoutrements a crowned L.

The new regiment of Horse Guards in *1809* should have had a sumptuous scarlet hussar uniform with dark blue facings and yellow lace, but owing to the enormous costs only the undress uniform was issued.

This consisted of a scarlet coat with pointed lapels and cuffs, styled after the French "surtout", facings of the same color, yellow aiguillettes.

Black shako with black plume and yellow cords.

Horse furniture: dark blue schabraque with yellow lace. 26